CÀTEDRA INNOVACIÓ EMPRESA

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI
Grup de Recerca d'Indústria i Territorial (GRIT)

Monogràfic

El capital natural de les Terres de l'Ebre i del Camp de Tarragona

Tercer trimestre de 2026

cambraReus · Cambra Tarragona · Cambra de Comerç de Tortosa · Cambra de Comerç de Valls · Diputació Tarragona · Universitat Rovira i Virgili Fundació URV

El capital natural de les Terres de l'Ebre i del Camp de Tarragona

Presentació

Des de mitjan segle XIX, les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre han experimentat una intensa transformació de la població, l'economia i el territori. Inevitablement, l'augment de la població i l'ocupació, l'acumulació de capital i l'expansió de la producció n'han modificat el medi natural.

A més, el creixement econòmic i demogràfic s'ha traduït en un augment considerable de l'ús de materials i fonts d'energia, i també de la generació de residus sòlids, líquids i gasosos. Paral·lelament, l'augment de les emissions de diòxid de carboni (CO_2) i d'altres gasos d'efecte hivernacle ha contribuït a intensificar el canvi climàtic, amb conseqüències creixents sobre els ecosistemes i les activitats econòmiques.

L'augment de les emissions de CO_2 i d'altres gasos d'efecte hivernacle ha intensificat el canvi climàtic.

A mesura que s'intensifica la pressió sobre el medi natural, som més conscients que els recursos materials són finits i que els ecosistemes tenen una capacitat limitada per assimilar els residus generats per l'activitat humana. Davant d'aquest escenari, en les darreres dècades s'ha anat prenent consciència que el progrés econòmic no es pot valorar únicament en termes d'augment de la producció i del consum, sinó que també cal tenir en compte els seus efectes sobre el medi ambient i el benestar de la població.

Des d'aquesta perspectiva, l'economia no es pot concebre com un sistema independent del medi natural. Els recursos que entren en el sistema econòmic no desapareixen quan s'utilitzen, sinó que es transformen en productes, s'acumulen en forma d'edificis, infraestructures i equips productius, o retornen al medi ambient en forma de residus i emissions. Amb el temps, una part dels materials acumulats també es converteix en residus quan els béns arriben al final de la seva vida útil.

El repte, per tant, consisteix a fer compatible el desenvolupament econòmic i la millora del benestar amb la preservació dels recursos naturals, la biodiversitat i la capacitat de regeneració dels ecosistemes. Per avançar en aquesta direcció, cal combinar instruments econòmics, regulacions i inversions públiques que promoguin un ús més eficient dels recursos, la reutilització i el reciclatge dels materials, la reducció de les emissions i uns processos de producció i consum més sostenibles.

Aquest repte adquireix una dimensió particular a les comarques del sud de Catalunya. Si bé el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre gaudeixen d'un territori ric en recursos naturals i presenten una densitat de població relativament baixa, el desenvolupament econòmic i l'expansió de les àrees urbanitzades i de les infraestructures han exercit una pressió creixent sobre el territori i han comportat una reducció considerable del seu capital natural.

El Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre gaudeixen d'un territori ric en recursos naturals.

Al Camp de Tarragona, la concentració de les activitats industrials, especialment de la indústria química i petroquímica, juntament amb les infraestructures energètiques, portuàries i logístiques i l'activitat turística, configuren una economia caracteritzada per importants fluxos de materials i d'energia. En canvi, a les Terres de l'Ebre les activitats agroalimentàries, la producció energètica i el turisme conviuen amb un patrimoni natural especialment rellevant, en el qual destaquen el riu Ebre i el seu delta, els espais litorals i els ecosistemes fluvials.

L'objectiu d'aquest informe és examinar les relacions entre el desenvolupament econòmic, els usos del territori i el capital natural al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre. En primer lloc, presentem la metodologia utilitzada per estimar en termes monetaris el valor del capital natural. A continuació, analitzem els resultats obtinguts per al conjunt de Catalunya, els diferents àmbits territorials i les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Tot seguit, aproximem el valor del patrimoni urbà a partir de les valoracions cadastrals i, finalment, reflexionem sobre aquelles dimensions del patrimoni natural que difícilment poden expressar-se en termes monetaris, posant una atenció especial als espais singulars del Parc Natural dels Ports i el Parc Natural del Delta de l'Ebre.

El valor econòmic del capital natural

Per analitzar les relacions entre l'activitat econòmica i el medi natural, organismes com el Banc Mundial i l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmics (OCDE) han impulsat el desenvolupament de sistemes de comptabilitat ambiental que complementen els indicadors econòmics tradicionals, centrats principalment en la producció i la renda. Aquests sistemes amplien la perspectiva i permeten considerar la disponibilitat i l'estat dels recursos naturals, els fluxos de materials i energia vinculats a l'activitat econòmica i les pressions que aquesta exerceix sobre els ecosistemes.

En aquest context, el concepte de capital natural permet incorporar la natura a l'anàlisi de la riquesa i de la capacitat productiva d'un territori. A diferència del capital físic format per infraestructures, edificis, maquinària i altres actius tangibles, el capital natural comprèn els recursos proporcionats per la natura que contribueixen a la producció i al benestar de la població.

El capital natural comprèn els recursos naturals que contribueixen a la producció i al benestar de la població.

Ara bé, estimar el valor econòmic no és una tasca senzilla. L'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) ha fet una estimació monetària del capital natural d'Espanya i les comunitats autònomes seguint la metodologia del Banc Mundial. L'IVIE defineix el capital natural com un estoc de riquesa format pels recursos naturals capaços de generar rendes i contribuir a la producció i al benestar al llarg del temps. La seva estimació inclou els recursos forestals, les terres de conreu i de pastura, els espais naturals protegits i els recursos energètics i minerals.

Traslladar aquesta metodologia a l'àmbit comarcal presenta algunes limitacions, principalment per la disponibilitat d'informació estadística homogènia. En el nostre cas, l'estimació monetària del capital natural se centra en els usos naturals i agraris del sòl, per als quals disposem d'informació comparable entre comarques. En canvi, queden fora de la valoració els recursos hídrics, els espais litorals, els ecosistemes marins i els recursos minerals i energètics, atès que no disposem d'informació suficient i regular per estimar-ne el valor econòmic a escala comarcal. Pel que fa als usos residencials i urbans, els analitzarem posteriorment de manera separada a partir de les valoracions cadastrals.

Malgrat això, cal tenir present que una part del valor dels recursos que queden fora de l'estimació pot estar incorporada indirectament en altres actius. Per exemple, el valor de les terres de conreu pot reflectir, almenys parcialment, la contribució dels recursos hídrics, com les aigües subterrànies, a la producció agrícola.

Per tant, els resultats que presentem s'han d'interpretar com una aproximació al valor econòmic del capital natural de les comarques catalanes, i no com una valoració exhaustiva del conjunt de recursos i serveis que proporciona la natura.

Partint d'aquestes consideracions, la nostra estimació pren com a base els usos del sòl de cada comarca, a partir de les estadístiques elaborades pel del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya. Segons aquesta metodologia, els usos del sòl

s'agrupen en quatre grans categories: superfície forestal, àrees sense vegetació, conreus i territori urbanitzat i infraestructures.

La categoria de superfície forestal comprèn els boscos (terrenys poblats per arbres), les bosquines (que inclouen màquies, garrigues, brolles, landes, arbustos i matolls) i altra vegetació (principalment, prats, pastures, herbassars, vegetació de zones humides i erms pasturats). Les àrees sense vegetació inclouen sòls nus, roquissars, tarteres, sorrals i platges, així com llacs, embassaments i rius. Els conreus es divideixen entre terres de secà i de regadiu, i el territori urbanitzat i les infraestructures comprenen els nuclis urbans, les zones urbanes de baixa densitat, les àrees industrials i comercials i les infraestructures viàries.

La superfície forestal comprèn els boscos, els matolls i els prats, pastures i herbassars.

La informació disponible sobre la superfície ocupada per cadascuna d'aquestes categories permet estimar, a escala comarcal, el valor monetari dels recursos naturals vinculats al territori. Per fer-ho, assignem a cada categoria d'ús del sòl un valor de referència per hectàrea, tal com recull la taula 1. L'aplicació d'aquests valors a les superfícies de cada comarca permet obtenir una estimació homogènia del seu capital natural i comparar la dotació entre territoris.

Taula 1. Preus de l'hectàrea segons els usos del sòl (2023)

Tipologia del sòl	Preu per hectàrea (euros)
Boscos	2.250
Bosquines	575
Altra vegetació	6.935
Sense vegetació	3.280
Conreus secà	9.672
Conreus regadiu	25.938

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'enquesta de preus de la terra i dels mòduls de valoració dels terrenys rústics de la Distribució general de la superfície de Catalunya (2023) del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.

El valor monetari del capital natural de cada comarca s'obté aplicant a la superfície corresponent a cada ús del sòl el seu valor de referència per hectàrea i agregant, posteriorment, els resultats. D'aquesta manera, transformem la informació física sobre els usos del territori en una estimació monetària comparable entre comarques. El procediment permet tenir en compte tant l'extensió de les diferents superfícies com les diferències en el seu valor econòmic i obtenir una mesura homogènia del

capital natural. A partir dels resultats comarcals, les estimacions es poden agregar per àmbits territorials, províncies i per al conjunt de Catalunya.

Per tant, es tracta d'una aproximació al valor de l'estoc de recursos naturals vinculats als usos del sòl, i no al valor del conjunt de serveis ecosistèmics que aquests recursos poden generar.

Els usos del sòl i la transformació del territori al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre

La informació disponible sobre els usos del sòl permet fer una primera aproximació als canvis experimentats pel capital natural del territori entre els anys 2001 i 2023. Abans d'analitzar específicament les Terres de l'Ebre i el Camp de Tarragona, convé situar aquestes transformacions en el context del conjunt de Catalunya.

Com mostra la taula 2, durant aquest període es produeixen canvis significatius en la composició dels usos del sòl. La superfície forestal —integrada per boscos, bosquines i altra vegetació— passa d'1,903 milions d'hectàrees el 2001 a 2,042 milions el 2023, un increment aproximat del 7,3%. Aquesta evolució reflecteix, però, una important recomposició interna. La superfície de boscos augmenta un 23,1% i la de bosquines, un 46,9%, mentre que la superfície classificada com a altra vegetació disminueix un 57,8%.

Taula 2. Usos del sòl a Catalunya

	Superfície forestal				Conreus			
	Boscos	Bosquines	Altres	Sense vegetació	Secà	Regadiu	Urbanitzat i altres	Superfície total
2023	1.123.757	702.295	215.965	125.310	560.251	264.735	218.487	3.210.800
2001	912.818	478.136	511.902	170.975	661.200	266.112	207.526	3.208.669
Variació 2001-23 (%)	23,11%	46,88%	-57,81%	-26,71%	-15,27%	-0,52%	5,28%	0,07%

Nota: Dades en hectàrees.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya, Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, Distribució general de la superfície de Catalunya. Servei d'Estudis i Estadística, Gabinet Tècnic.

L'abandonament progressiu de terres agrícoles i pastures afavoreix l'expansió de bosquines i boscos.

Aquesta expansió de la superfície forestal està vinculada a l'abandonament progressiu de terres agrícoles i de pastures, que afavoreix l'expansió de bosquines i boscos. Aquest procés contribueix a incrementar el capital natural forestal, però també planteja nous reptes de gestió, ja que l'acumulació de biomassa i la continuïtat de les masses

forestals poden augmentar el risc de grans incendis i reforcen la necessitat d'una gestió activa dels boscos i dels espais agrícoles.

Paral·lelament, es redueix la superfície destinada als conreus, que passa de 927.312 hectàrees a 824.986, una disminució de l'11,0%. Aquesta evolució es concentra en els conreus de secà, que retrocedeixen un 15,3%, mentre que el regadiu es manté pràcticament estable. La pèrdua de terres de secà és fruit de l'abandonament gradual de l'activitat agrària i de l'expansió de la superfície forestal.

Per al conjunt de Catalunya, les dades mostren una transformació de l'estructura territorial caracteritzada per una presència més elevada de boscos i bosquines, una reducció de la vegetació no arbrada i una pèrdua significativa de terres de conreu de secà. Aquest procés de reforestació associat, en part, a l'abandonament agrari constitueix una transformació rellevant del capital natural de Catalunya, amb implicacions sobre la biodiversitat, la provisió de serveis ecosistèmics, el paisatge i la vulnerabilitat davant dels incendis forestals.

A Catalunya, augmenten els boscos i les bosquines, mentre disminueixen els conreus de secà.

Taula 3. Usos del sòl al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre

	Superfície forestal				Conreus			
	Boscos	Bosquines	Altres	Sense vegetació	Secà	Regadiu	Urbanitzat i altres	Superfície total
	Camp de Tarragona							
2001	53.946	61.657	19.284	23.348	84.973	26.984	29.318	299.510
2023	72.567	74.274	16.828	14.101	60.724	20.457	29.006	287.957
Variació 2001-23 (%)	34,52%	20,46%	-12,74%	-39,61%	-28,54%	-24,19%	-1,06%	-3,86%
	Terres de l'Ebre							
2001	66.574	57.175	21.578	23.391	110.509	44.024	7.289	330.540
2023	77.017	82.212	10.475	21.591	79.487	46.354	13.203	330.339
Variació 2001-23 (%)	15,69%	43,79%	-51,46%	-7,70%	-28,07%	5,29%	81,14%	-0,06%

Notes: Dades en hectàrees. Les dades del 2023 del Camp de Tarragona s'han ajustat a la realitat actual, segons la qual el Baix Penedès s'inscriu a la vegueria del Penedès.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Generalitat de Catalunya, Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació, Distribució general de la superfície de Catalunya. Servei d'Estudis i Estadística, Gabinet Tècnic.

Aquesta transformació en el paisatge i els usos del sol encara és més accentuada a les Terres de l'Ebre i al Camp de Tarragona. Com mostra la taula 3, entre els anys 2001 i 2023 els dos territoris registren un augment

dels boscos i les bosquines i una reducció de les terres de secà, en línia amb la tendència observada al conjunt de Catalunya, si bé amb diferències significatives pel que fa a la intensitat. L'expansió de la superfície forestal és més pronunciada al Camp de Tarragona, sobretot pel fort creixement dels boscos, que augmenten un 34,5%, davant del 15,7% de les Terres de l'Ebre i del 23,1% del conjunt de Catalunya.

La superfície boscosa creix un 34,5% al Camp de Tarragona, per damunt del 15,7% de les Terres de l'Ebre i del 23,1% de Catalunya.

A les Terres de l'Ebre, en canvi, destaca el fort augment de les bosquines, del 43,8%, molt proper al registrat al conjunt de Catalunya, i sobretot l'expansió dels conreus de regadiu, que augmenten un 5,3%. Aquesta evolució contrasta amb la del Camp de Tarragona, on el regadiu es redueix un 24,2%. En canvi, els conreus de secà disminueixen amb una intensitat molt similar en els dos territoris, prop d'un 28%, gairebé el doble que al conjunt de Catalunya.

També s'observen diferències importants en l'evolució de la superfície urbanitzada i destinada a altres usos. Mentre que al Camp de Tarragona es manté pràcticament estable, amb una lleugera disminució de l'1,1%, a les Terres de l'Ebre augmenta un 81,1%, molt per sobre del 5,3% registrat al conjunt de Catalunya.

A les Terres de l'Ebre els conreus de regadiu, que augmenten un 5,3%, en contrast amb la forta reducció del 24,2% al Camp de Tarragona.

La taula 3 completa aquesta anàlisi amb una visió de l'estructura dels usos del sòl a les diferents demarcacions territorials l'any 2023. Les dades posen de manifest una notable heterogeneïtat territorial, vinculada tant a les característiques naturals de cada territori com a la seva especialització productiva i al grau d'urbanització.

Al Camp de Tarragona, els boscos ocupen el 26,9% de la superfície, clarament per sota del 35,0% de Catalunya, mentre que les bosquines registren un pes superior, del 27,5%, davant del 21,9% català. També destaca la presència més gran dels conreus de secà, que ocupen el 22,5% del territori, cinc punts percentuals per sobre de la mitjana catalana. La superfície urbanitzada i destinada a altres usos arriba al 8,8%, també per damunt del 6,8% del conjunt de Catalunya.

Les Terres de l'Ebre presenten una estructura territorial encara més diferenciada. Els boscos ocupen el 23,3% de la superfície i les bosquines, el 24,9%. Tanmateix, el tret més característic és el pes més elevat dels conreus, que en conjunt representen el 38,1% del territori davant del 25,6% de Catalunya i el 30,1% del Camp de Tarragona. Aquesta diferència respon al pes superior del secà, que arriba al 24,1%, però sobretot al del regadiu, que representa el 14,0%, molt per sobre del 8,2% català i del 7,6%

del Camp. En canvi, la superfície urbanitzada i destinada a altres usos és sensiblement menor i representa només el 4,0% del territori.

En definitiva, el Camp de Tarragona presenta una distribució més equilibrada entre superfície forestal, conreus i sòl urbanitzat, mentre que les Terres de l'Ebre combinen una orientació agrària més marcada amb una menor pressió urbanitzadora. Els conreus ocupen el 38,1% de la superfície de l'Ebre, clarament per sobre del 25,6% del conjunt de Catalunya, encara que lluny del 57,6% de Ponent, el territori amb una especialització agrària més intensa. A més, l'elevat pes del regadiu constitueix un dels trets distintius de les Terres de l'Ebre.

Aquestes diferències en els usos del sòl reflecteixen estructures territorials i productives diverses i es tradueixen també en una composició diferenciada del capital natural.

Per finalitzar, cal subratllar que la superfície forestal representa el 56,0% del Camp de Tarragona i el 51,4% de les Terres de l'Ebre, i que en tots dos casos està per sota del 63,6% del conjunt de Catalunya. En canvi, els conreus tenen un pes més elevat, especialment a les Terres de l'Ebre, on ocupen el 38,1% de la superfície, si bé també al Camp de Tarragona, amb el 30,1% davant del 25,6% català. Només Ponent presenta una especialització agrària més intensa, amb un 57,6% del territori destinat a conreus. En conjunt, aquestes diferències posen de manifest el pes més important de l'activitat agrària a les comarques del sud de Catalunya i, especialment, a les Terres de l'Ebre, on aquesta activitat continua sent un element central en la configuració del territori i del paisatge.

La superfície forestal representa el 56,0% del Camp de Tarragona i el 51,4% de les Terres de l'Ebre.

El valor del capital natural al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre

La taula 4 presenta els resultats de l'any 2023 per àmbits territorials a partir de tres indicadors complementaris: el valor total del capital natural (expressat en milions d'euros), el valor per habitant (expressat en euros) i un índex relatiu de cada comarca respecte de Catalunya. El primer indicador aproxima la dimensió econòmica dels recursos naturals de cada territori i el segon vincula aquesta dotació amb la seva població.

Els resultats mostren diferències territorials importants. El valor total està condicionat principalment per l'extensió del territori i per la composició dels seus usos, mentre que les diferències en termes per habitant reflecteixen la desigual densitat de població. En termes de capital natural per habitant les diferències territorials són encara més acusades, ja que

aquest indicador depèn tant de la disponibilitat de recursos naturals com de la densitat de població.

Taula 4. Capital natural per àmbits territorials (2023)

	Capital natural (milions €)	Capital natural per habitant (euros)	Índex (Catalunya 100)
Àrea metropolitana	572,27	114,51	5,28
Comarques gironines	2.321,78	2.929,09	135,15
Camp de Tarragona	1.399,90	2.555,50	117,91
Terres de l'Ebre	2.335,15	12.616,23	582,10
Ponent	6.005,02	16.072,83	741,58
Comarques centrals	1.897,05	4.507,22	207,96
Alt Pirineu i Aran	1.892,15	24.943,03	1150,84
Penedès	703,12	1.382,33	63,78
Catalunya	**17.126,45**	**2.167,37**	**100,00**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de les estadístiques sobre usos del sol i preus de la terra del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.

En aquest sentit, l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), el Penedès i el Camp de Tarragona se situen entre les demarcacions amb menor capital natural per habitant. En el primer cas, el resultat s'explica sobretot per l'elevada densitat demogràfica i la intensa urbanització. Al Penedès, malgrat el pes dels usos agraris, la proximitat metropolitana, el creixement residencial i les infraestructures també redueixen la dotació de capital natural per habitant.

L'AMB, el Penedès i el Camp de Tarragona se situen entre les demarcacions amb menor capital natural per habitant.

Pel que fa als territoris objecte del nostre estudi, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre presenten perfils diferenciats. Al Camp, el capital natural conviu amb més pressió urbana, industrial i d'infraestructures, mentre que a les Terres de l'Ebre tenen un pes més gran l'activitat agrària i els espais naturals.

Les diferències entre els dos àmbits del sud de Catalunya són força significatives. La dotació de capital natural de les Terres de l'Ebre, amb 12.616 euros per habitant, és gairebé cinc vegades superior a la del Camp de Tarragona, situada en 2.556 euros. Aquest contrast respon, sobretot, a la menor densitat de població de les Terres de l'Ebre, al major pes dels usos agraris i forestals i a una menor ocupació del sòl per a activitats urbanes, industrials i turístiques.

El capital natural per habitant de les Terres de l'Ebre és de 12.616 € i el del Camp de Tarragona, de 2.556 €.

Taula 5. Capital natural al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre (2023)

	Capital natural (milions €)	Capital natural per habitant (euros)	Índex (Catalunya 100)
Alt Camp	309,40	6.714,96	309,8
Baix Camp	425,15	2.108,37	97,3
Conca de Barberà	316,30	15.444,36	712,6
Priorat	174,82	18.677,35	861,8
Tarragonès	174,24	644,75	29,7
Baix Penedès	106,87	923,64	42,6
Baix Ebre	758,68	9.327,92	430,4
Montsià	742,91	10.576,12	488,0
Ribera d'Ebre	445,89	20.230,95	933,4
Terra Alta	387,68	33.790,47	1559,1
Camp de Tarragona	**1.399,90**	**2.555,50**	**117,9**
Terres de l'Ebre	**2.335,15**	**12.616,23**	**582,1**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de les estadístiques sobre usos del sol i preus de la terra del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.

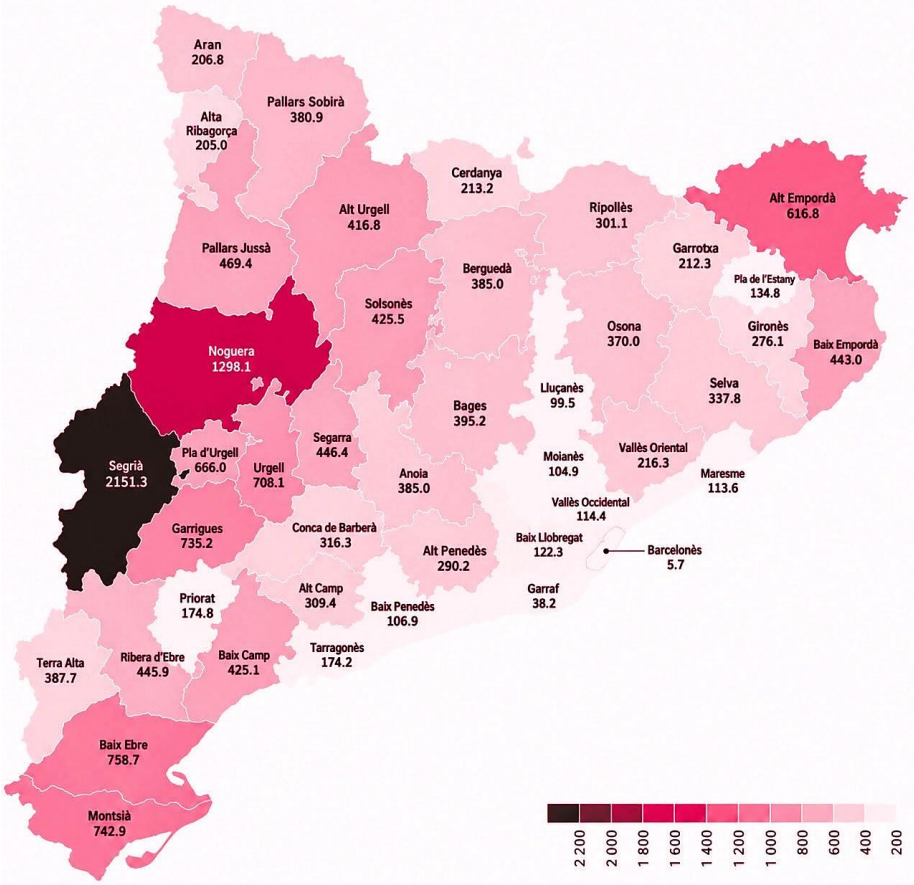
En conjunt, Catalunya presenta una distribució territorial del capital natural per habitant molt desigual, determinada tant per les característiques físiques del territori com per la distribució de la població i els diferents patrons d'ocupació i especialització econòmica. Les àrees més densament poblades, especialment Barcelona i el seu entorn metropolità, registren valors relativament baixos, mentre que les comarques del Pirineu, Ponent i les Terres de l'Ebre presenten dotacions considerablement més elevades.

A continuació, aprofundim en el detall comarcal i centrem l'anàlisi en el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre. Tot i que el Baix Penedès forma part de la vegueria del Penedès, l'incloem en la taula per la seva vinculació territorial, però els seus valors no s'incorporen a l'agregat del Camp de Tarragona.

Les comarques interiors i menys poblades presenten les dotacions de capital natural per habitant més elevades.

La taula 5 posa de manifest importants contrastos entre comarques. Les comarques interiors i menys poblades presenten les dotacions de capital natural per habitant més elevades. Destaca especialment la Terra Alta, amb 33.791 euros per habitant, seguida de la Ribera d'Ebre, el Priorat i la Conca de Barberà. El Baix Ebre i el Montsià ocupen una posició intermèdia, amb una dotació inferior a la de les comarques interiors, però superior a la de les àrees més urbanitzades del litoral.

Mapa 1. Capital natural per comarques l'any 2023 (milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia.

Els espais protegits al Camp de Tarragona i a les Terres de l'Ebre

El capital natural dels territoris constitueix un factor rellevant per garantir la qualitat de vida dels residents. Davant la pressió creixent que el desenvolupament urbà i les infraestructures exerceixen sobre els espais naturals, els governs han desplegat diferents instruments destinats a protegir i conservar el patrimoni natural.

Davant la creixent pressió urbanística, els governs han impulsat mesures de protecció i conservació del patrimoni natural.

A Catalunya, el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) identifica els espais que presenten un interès especial i que, per tant, requereixen protecció. Aquesta categoria inclou principalment boscos, muntanyes i serres amb valors ecològics o paisatgístics; zones humides, rius, aiguamolls i deltes; espais litorals i marins; hàbitats d'interès per la seva biodiversitat, flora o fauna, i espais amb valors geològics, geomorfològics o paisatgístics. També comprèn espais integrats en altres figures de protecció, com la Xarxa Natura 2000, els parcs naturals o les reserves naturals.

El PEIN no constitueix una classificació dels usos del sòl, sinó una delimitació administrativa dels espais naturals protegits. Per aquest motiu, el pes d'aquests espais sobre la superfície total d'un territori es pot considerar un bon indicador del grau de protecció formal del seu capital natural i, alhora, una aproximació al valor que les polítiques de preservació impulsades pel Govern de Catalunya atorguen a la conservació d'aquest patrimoni.

A continuació, analitzem el pes dels espais protegits en dos nivells. Primer, presentem el percentatge dels espais protegits sobre la superfície total per al conjunt de Catalunya i els àmbits territorials; després, centrem la nostra atenció en les comarques del Camp de Tarragona i de les Terres de l'Ebre. Les darreres xifres que ens ofereix el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural corresponen a l'any 2022.

Taula 6. Espais protegits a Catalunya (2022)

	Superfície PEIN	Superfície total	% PEIN sobre total
Àrea metropolitana	73.605	246.547	29,85%
Comarques gironines	195.449	558.154	35,02%
Camp de Tarragona	83.476	270.387	30,87%
Terres de l'Ebre	114.566	330.620	34,65%
Ponent	120.612	558.396	21,60%
Comarques centrals	118.595	494.217	24,00%
Alt Pirineu i Aran	276.773	577.560	47,92%
Penedès	42.750	174.637	24,48%
Catalunya	**1.025.825**	**3.210.518**	**31,95%**

Nota: Unitats en hectàrees.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de les estadístiques sobre usos del sol i preus de la terra del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.

La distribució territorial dels espais inclosos en el PEIN mostra diferències significatives entre els diversos àmbits de Catalunya. En conjunt, el 32,0% de la superfície terrestre catalana està integrada en el PEIN.

El 32,0% de la superfície terrestre catalana està integrada en el PEIN.

Per àmbits territorials, l'Alt Pirineu i Aran presenta el grau de protecció més elevat, amb un 47,9% de la superfície inclosa en el PEIN, molt per sobre de la mitjana catalana. També destaquen les Comarques Gironines (35,0%) i les Terres de l'Ebre (34,7%), mentre que el Camp de Tarragona, amb un 30,9%, se situa molt pròxim a la mitjana del conjunt de Catalunya.

En canvi, els percentatges són clarament inferiors a Ponent (21,6%), les Comarques Centrals (24,0%) i el Penedès (24,5%). L'àmbit metropolità, malgrat la forta urbanització i densitat de població, manté un percentatge relativament elevat de superfície protegida, del 29,9%.

Des de la perspectiva del sud de Catalunya, les dades mostren una diferència rellevant entre les Terres de l'Ebre i el Camp de Tarragona. Les primeres presenten una proporció d'espais protegits superior tant a la del Camp com a la mitjana catalana, fet que reflecteix el pes dels grans espais naturals del territori. Si bé el Camp de Tarragona pateix una major pressió urbana i industrial, manté igualment prop d'un terç de la seva superfície sota la protecció del PEIN.

Taula 7. Espais protegits a la província de Tarragona (2022)

	Superfície PEIN	Superfície total	% PEIN sobre total
Alt Camp	15.054	53.761	28,00%
Baix Camp	21.789	69.700	31,26%
Conca de Barberà	18.598	65.059	28,59%
Priorat	25.449	49.808	51,09%
Tarragonès	2.586	32.059	8,07%
Baix Ebre	38.263	100.193	38,19%
Montsià	29.371	73.444	39,99%
Ribera d'Ebre	23.433	82.716	28,33%
Terra Alta	23.498	74.267	31,64%
Camp de Tarragona	83.476	270.387	30,87%
Terres de l'Ebre	114.566	330.620	34,65%
Catalunya	**1.025.825**	**3.210.518**	**31,95%**

Nota: Unitats en hectàrees.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de les estadístiques sobre usos del sol i preus de la terra del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.

La taula 7 presenta la participació dels espais protegits sobre la superfície de les comarques del sud de Catalunya. Les diferències comarcals són molt significatives. El Priorat destaca clarament, amb un 51,1% de la superfície inclosa en el PEIN, el valor més elevat dels dos àmbits, molt per sobre de la mitjana catalana. Aquest resultat reflecteix el fort pes dels espais forestals i de muntanya i una menor intensitat relativa dels usos urbans. També sobresurt el Montsià, amb un 40,0%, seguit del Baix Ebre amb un 38,2%. En aquests dos casos, el pes dels espais naturals protegits està estretament relacionat amb la presència del Delta de l'Ebre i del Parc

El Priorat destaca amb un 51,1% de superfície protegida, seguit del Montsià, amb un 40,0%, i del Baix Ebre, amb un 38,2%.

Natural dels Ports, que constitueixen alguns dels principals actius naturals del sud de Catalunya.

Al Camp de Tarragona, la situació és més heterogènia. El Baix Camp se situa prop de la mitjana catalana, mentre que l'Alt Camp i la Conca de Barberà presenten valors una mica inferiors. El cas més singular és el Tarragonès, on només el 8,1% de la superfície està inclosa en el PEIN. Aquest baix percentatge reflecteix la forta transformació territorial de la comarca, associada a una elevada concentració urbana, industrial, turística i la forta presència d'infraestructures viàries i marítimes.

El Tarragonès presenta la menor superfície protegida, amb només un 8,1%, a causa de la forta concentració urbana, industrial i turística.

En conjunt, les Terres de l'Ebre, amb un 34,7% de superfície PEIN, se situen per sobre de la mitjana catalana i del Camp de Tarragona, fet coherent amb el major pes dels espais naturals de gran extensió i amb una menor pressió urbana relativa.

El valor del patrimoni immobiliari

El creixement de la població i de l'activitat econòmica de Catalunya s'ha traduït en una ocupació creixent sobre el territori, tant per l'expansió de les àrees urbanes i les urbanitzacions com per la construcció d'infraestructures viàries i ferroviàries, equipaments públics i espais destinats a activitats industrials i comercials.

El Departament d'Agricultura de la Generalitat ofereix informació sobre la superfície destinada a usos urbans i infraestructures, que inclou els nuclis urbans i urbanitzables, les zones de baixa densitat, les àrees industrials i comercials, les infraestructures viàries i altres superfícies assimilables.

Tanmateix, atesa la gran diversitat d'usos i les diferències en la intensitat d'ocupació del sòl, considerem que el nombre d'hectàrees no constitueix un bon indicador del valor monetari dels actius urbans. Una hectàrea situada en una gran àrea urbana pot tenir un valor molt diferent de la d'una superfície equivalent situada en un municipi rural o destinada a infraestructures.

Per aquest motiu, utilitzem com a aproximació les dades publicades per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) a partir de la informació de la Direcció General del Cadastre. El valor cadastral permet aproximar el valor dels béns immobles urbans i comparar-ne la distribució territorial. La taula 8 presenta, per als diferents àmbits territorials, el valor cadastral total (expressat en milions d'euros), el valor per habitant i un índex comarcal relatiu respecte a Catalunya.

Taula 8. Capital immobiliari per àmbits territorials (2023)

	Valor cadastral (milions €)	Valor cadastral per habitant	Índex (Catalunya 100)
Àrea metropolitana	292.772	58.585	107,27
Comarques gironines	43.730	55.169	101,01
Camp de Tarragona	26.774	48.876	89,49
Terres de l'Ebre	6.912	37.343	68,37
Ponent	13.582	36.354	66,56
Comarques centrals	18.352	43.604	79,84
Alt Pirineu i Aran	5.322	70.155	128,45
Penedès	28.990	56.994	104,36
Catalunya	**431.570**	**54.615**	**100,00**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de la Direcció General del Cadastre.

La distribució del capital immobiliari segueix un patró invers al del capital natural.

Els resultats mostren que la distribució del capital immobiliari segueix un patró invers al del capital natural. Les àrees més urbanitzades i densament poblades concentren una part elevada del valor cadastral, mentre que les comarques interiors i rurals disposen d'un volum menor d'actius immobiliaris. Tanmateix, aquesta relació es modifica en els territoris amb una forta estacionalitat turística, on el pes de la segona residència eleva considerablement el valor cadastral per habitant.

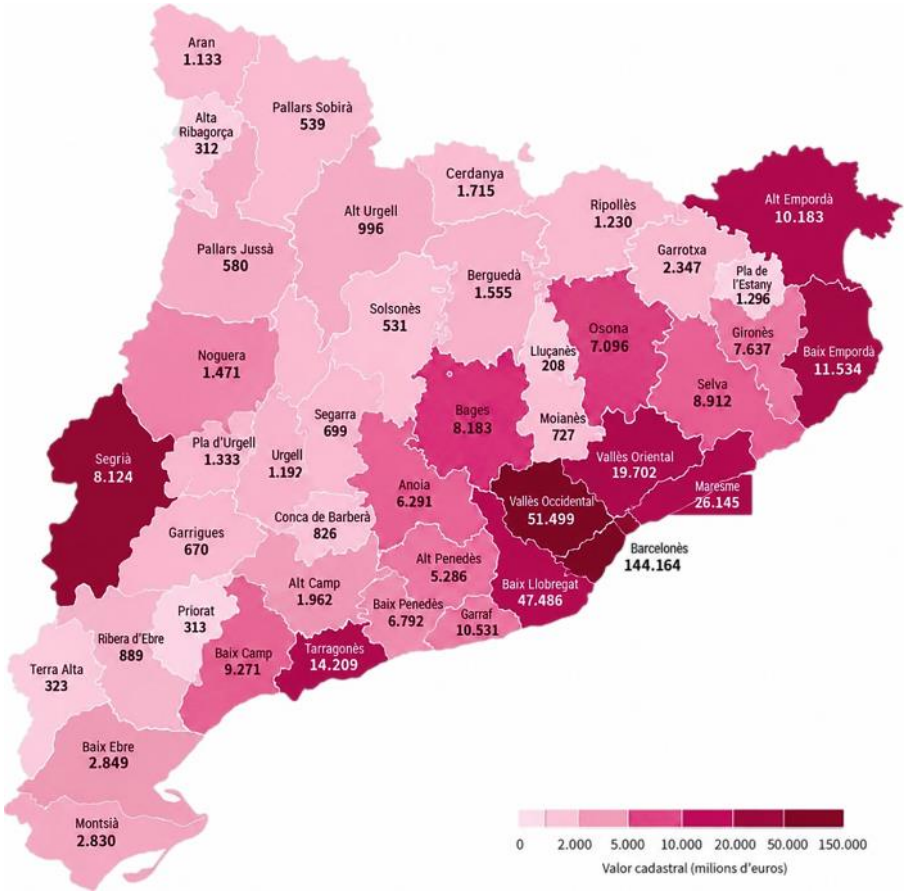
Així, l'estructura territorial catalana reflecteix tres realitats diferenciades: les grans àrees urbanes concentren població i capital immobiliari, les zones turístiques del litoral i del Pirineu disposen d'un parc residencial molt elevat en relació amb la població resident i les comarques rurals i interiors combinen, en general, un capital immobiliari menor amb una dotació més elevada de capital natural per habitant.

El Camp de Tarragona ocupa una posició intermèdia, ja que combina la concentració urbana, industrial i turística del litoral, especialment al Tarragonès i el Baix Camp, amb comarques interiors de baixa densitat i major presència d'espais agraris i forestals, com el Priorat i la Conca de Barberà. Aquesta dualitat territorial es tradueix en un capital immobiliari per habitant relativament elevat, tot i que inferior a la mitjana catalana, i en una dotació de capital natural moderada.

En canvi, a les Terres de l'Ebre, el pes relatiu del capital natural és molt més elevat. La menor densitat de població i urbanització, juntament amb l'extensió dels espais agraris i forestals, es tradueix en una dotació

elevada de capital natural per habitant. Al mateix temps, el menor pes dels actius immobiliaris situa el capital immobiliari per habitant clarament per sota de la mitjana catalana. Es configura, així, un model territorial diferent del Camp, amb més protagonisme dels recursos naturals i agraris davant del capital immobiliari.

Mapa 2. Capital immobiliari per comarques l'any 2023 (valor cadastral en milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia.

La taula 9 presenta les dades corresponents a les comarques tarragonines. S'hi incorpora també el Baix Penedès, ja que forma part de la província de Tarragona tot i que les seves dades no s'inclouen en l'agregat del Camp de Tarragona (per la seva adscripció a la vegueria del Penedès).

El Baix Penedès registra el valor cadastral per habitant més elevat, amb 58.701€, seguit del Tarragonès, amb 52.580€.

Les diferències territorials són considerables. El Baix Penedès presenta el valor cadastral per habitant més elevat, amb 58.701 euros, un 7,5% per sobre de la mitjana catalana. El segueix el Tarragonès, amb 52.580 euros per habitant, valor molt pròxim a la mitjana de Catalunya. En canvi, les

comarques interiors registren valors clarament inferiors, especialment la Terra Alta amb un 51,5%, i el Priorat, amb un 61,3% sobre Catalunya.

Taula 9. Valor del capital immobiliari (2023)

	Valor cadastral (milions €)	Valor cadastral per habitants	Índex (Catalunya 100)
Alt Camp	1.962	42.576	78,0
Baix Camp	9.271	45.978	84,2
Conca de Barberà	827	40.356	73,9
Priorat	313	33.455	61,3
Tarragonès	14.209	52.580	96,3
Baix Penedès	6.792	58.701	107,5
Baix Ebre	2.849	35.031	64,1
Montsià	2.830	40.292	73,8
Ribera d'Ebre	889	40.325	73,8
Terra Alta	323	28.115	51,5
Camp de Tarragona	26.582	48.876	89,5
Terres de l'Ebre	6.891	37.343	68,4
Catalunya	**431.570**	**54.616**	**100,0**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i de la Direcció General del Cadastre.

El cas del Baix Penedès mereix una atenció especial. El seu elevat valor immobiliari reflecteix, entre altres factors, la forta pressió residencial i urbanística que rep el litoral de la comarca, vinculada a l'expansió de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i a la progressiva integració funcional del Penedès litoral en aquest espai. Aquesta dinàmica s'estén cap al sud i s'aproxima cada vegada més a l'àrea de Tarragona, especialment a través del corredor litoral.

La pressió demogràfica reclama un model territorial propi per al Camp de Tarragona que compatibilitzi el creixement residencial amb la preservació del capital natural.

Aquesta dinàmica territorial reforça la necessitat d'un model propi per al Camp de Tarragona, capaç d'ordenar el creixement residencial i les infraestructures sense erosionar el capital natural. El repte és evitar un continu urbà al llarg de la costa i preservar els espais agraris, forestals i naturals que sostenen bona part del valor ambiental i de la qualitat de vida del territori.

Més enllà del capital natural

Als economistes se'ns critica sovint perquè tendim a posar preu a les coses. Monetitzem la producció a través del PIB, els ingressos de les famílies, els salaris, els beneficis, el cost de la vida i, fins i tot, la natura.

Sembla que només estem tranquils quan aconseguim convertir la realitat en xifres.

Mesurar permet comparar territoris, col·lectius o països i observar-ne l'evolució al llarg del temps. Com sovint es diu, difícilment podem millorar allò que no som capaços de mesurar. Però hi ha dimensions que es resisteixen a ser reduïdes a una xifra i que, encara que els assignem un valor monetari, difícilment queden reflectides en tota la seva complexitat.

Un bon exemple és el paisatge. Quin valor té el nostre entorn natural? Quant estaríem disposats a pagar per conservar-lo? I fins a quin punt estaríem disposats a renunciar-hi a canvi d'altres usos del territori? Aquestes preguntes són especialment pertinents quan parlem de paratges que formen part de la història i la identitat d'un territori.

Les Terres de l'Ebre disposen d'un patrimoni natural ric i divers, però també d'espais d'un valor difícilment substituïble. Dos dels espais més representatius del sud de Catalunya són el Parc Natural dels Ports i el Parc Natural del Delta de l'Ebre. El primer s'estén al llarg de trenta-cinc mil hectàrees per les comarques del Baix Ebre, el Montsià i la Terra Alta, i el segon ocupa prop de vuit mil hectàrees repartides entre el Baix Ebre i el Montsià. Són dos paisatges força diferents, però complementaris.

Les Terres de l'Ebre disposen d'un patrimoni natural ric i divers amb el Parc Natural dels Ports i el Parc Natural del Delta de l'Ebre.

El Parc Natural dels Ports constitueix un dels grans espais muntanyosos del sud de Catalunya. El massís s'aixeca entre la vall de l'Ebre i les terres interiors i configura un paisatge de relleus abruptes, barrancs i boscos extensos. La seva situació, en la confluència entre Catalunya, el País Valencià i l'Aragó, li confereix una notable singularitat geogràfica i biològica.

Durant segles, els Ports han estat vinculats a les activitats forestals, la ramaderia i altres aprofitaments tradicionals. Per tant, el paisatge actual és el resultat de la interacció entre la natura i l'activitat humana. Avui constitueix també un actiu recreatiu i turístic i, sobretot, un element important de la identitat de les comarques ebrenques.

El Parc Natural del Delta de l'Ebre representa l'altra gran expressió d'aquest patrimoni. Si els Ports són muntanya, boscos i barrancs, el Delta és un territori horitzontal modelat per l'aigua de l'Ebre, els sediments i la multitud de sèquies i canals que regulen els arrossars. El Delta és el resultat d'un procés de segles durant els quals els sediments transportats per l'Ebre van anar guanyant terreny al mar.

El paisatge actual del Delta és també inseparable de l'activitat humana. L'expansió del conreu de l'arròs va configurar un mosaic d'arrossars, llacunes, canals, aiguamolls, platges i dunes. Agricultura, pesca, aqüicultura i turisme conviuen, així, amb uns ecosistemes d'una extraordinària riquesa. No cal dir que el Delta també és un territori fràgil i sensible al canvi climàtic. La reducció dels sediments que arriben a la desembocadura, l'erosió litoral i l'augment del nivell del mar incrementen la vulnerabilitat del seu ecosistema.

Els Ports i el Delta mostren els límits de qualsevol exercici de monetització. Podem estimar el valor dels boscos, les terres agrícoles o els serveis que proporcionen aquests ecosistemes, però fins i tot per a un economista serà difícil posar valor al sentiment de pertinença, la memòria col·lectiva o el valor del llegat rebut de les generacions anteriors. El fet de ser dos paratges únics i irrepetibles obliga a tothom a conservar aquest patrimoni perquè les generacions futures també en puguin gaudir. En aquest exercici hem posat en valor una part del capital natural, però no podem ignorar que el valor real del patrimoni natural és molt superior a les xifres estimades.

En definitiva, els recursos naturals constitueixen un dels grans actius del sud de Catalunya i una part essencial del seu patrimoni. El repte és fer compatible la seva preservació amb el desenvolupament econòmic i social del territori. Aquesta necessitat és especialment evident en espais singulars com el Parc Natural dels Ports i el Parc Natural del Delta de l'Ebre, on les polítiques de protecció, gestió i adaptació al canvi climàtic han d'anar acompanyades d'iniciatives capaces de generar activitat econòmica i oportunitats per a la població.

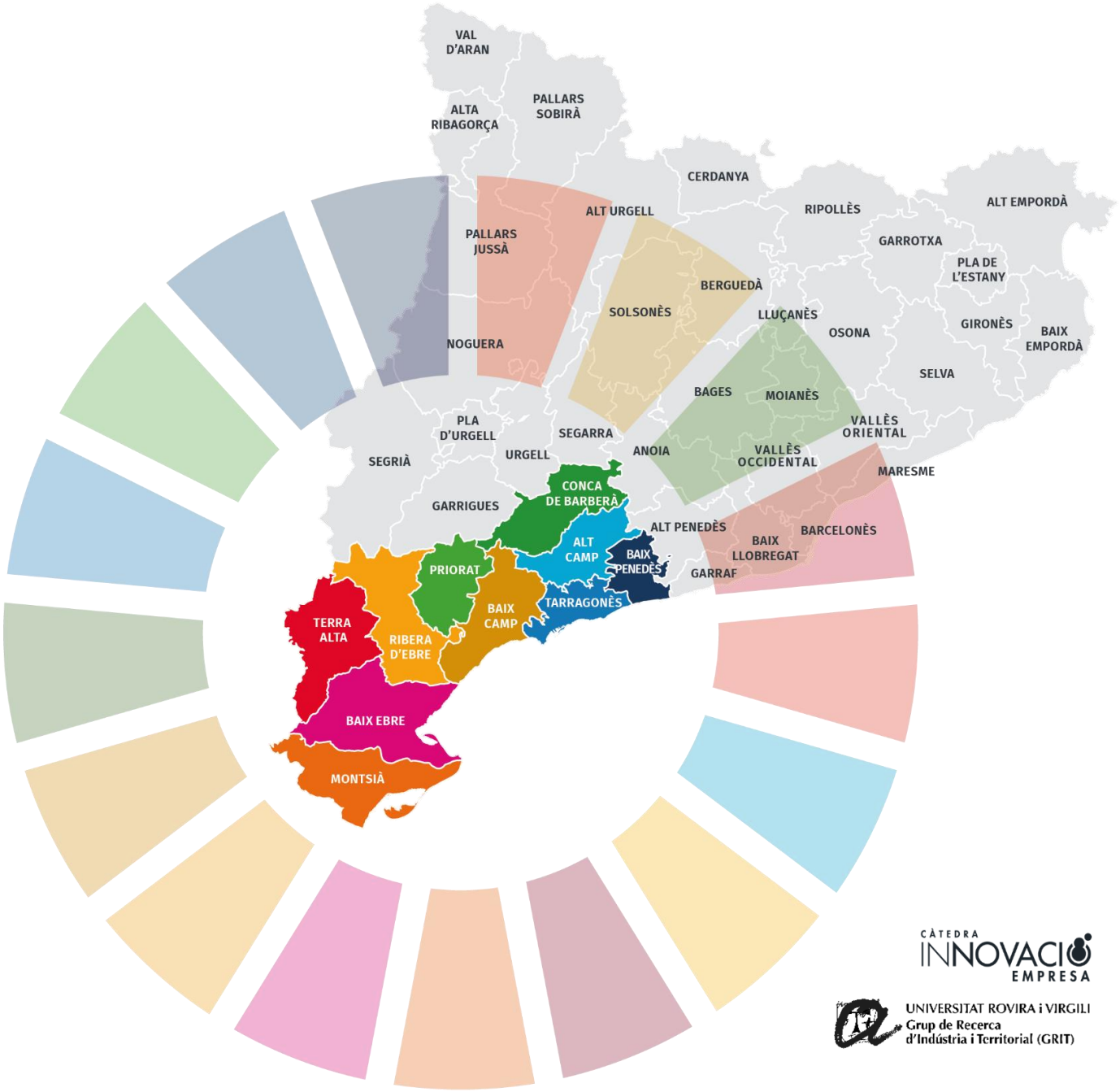
Les polítiques de protecció i adaptació al canvi climàtic han de combinar-se amb iniciatives que generen activitat econòmica i oportunitats per a la població.

Capital natural i desenvolupament econòmic no han de ser antagònics. El repte és protegir i gestionar aquest capital natural per garantir que continuï contribuint al benestar i a la qualitat de vida tant de la població actual com de les generacions futures.

Informe de conjuntura econòmica

Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

Tercer trimestre de 2026

CÀTEDRA INNOVACIÓ EMPRESA

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI
Grup de Recerca d'Indústria i Territorial (GRIT)

cambraReus · Cambra Tarragona · Cambra de Comerç de Tortosa · Cambra de Comerç de Valls · Diputació Tarragona · Universitat Rovira i Virgili Fundació URV